

HRVATSKA VOJSKA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA

Mirko Bilandžić *

UDK: 355.1(497.5):327

Vrsta: Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 28.I.2009.

Prihvaćeno: 30.III.2009.

Sažetak

Nastanak i razvoj Republike Hrvatske i njezinih Oružanih snaga bio je i jest paralelan proces koji svoje izvorište ima u ratnim okolnostima. To je i bitna determinanta odnosa prema međunarodnom okruženju. Međunarodne odnose Oružanih snaga Republike Hrvatske nemoguće je promatrati izvan uloge hrvatske države u međunarodnoj zajednici. To je okvir unutar kojega je moguće identificirati četiri faze i četiri oblika međunarodnih odnosa: Domovinski rat i nastanak hrvatske države i Hrvatske vojske; stanovita poslijeratna izolacija i različiti oblici konflikata s međunarodnom zajednicom; razdoblje ekspanzije međunarodne suradnje Republike Hrvatske i Oružanih snaga nakon 2000.; izvjesna puna integracija RH i Oružanih snaga u međunarodnu zajednicu.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, Hrvatska vojska, međunarodna zajednica, međunarodni odnosi

KONTEKSTUALNI OKVIR

Međunarodna zajednica kao socijalni fenomen koji je pravno relevantan i u kojemu vrijede pravila međunarodnog prava središnji je okvir unutar kojega se događaju različiti međunarodni odnosi (Vukadinović, 1998: 125). Riječ je o različitim procesima i odnosima u čijem središtu su međudržavni odnosi koji se mogu promatrati u širokom rasponu od konflikta do suradnje. Unatoč dinamici međunarodnih odnosa koja je uvjetovala stvaranje novih značajki i subjekata međunarodnih odnosa, država je od povijesnih dana do danas središnji i glavni subjekt tih odnosa (Vukadinović, 1998: *passim*).¹ Odnose među državama i međudržavna djelovanja posredstvom

---

* Rad je nastao u okviru projekta „Vojna kultura i identitet OS RH“, (broj: 0130670) koji se vodi na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Mirko Bilandžić (mbilandz@ffzg.hr) docent je na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

¹ Subjekti međunarodnih odnosa su nositelji djelatnosti i zbivanja karakterističnih za sadržaj međunarodnih odnosa odnosno nositelji aktivnosti koje utječu na međunarodne odnose. Pri tome je važna trajnost takvog djelovanja, svijest o djelovanju, namjera te posljedice djelovanja koje moraju imati međunarodni značaj (Vukadinović, 1998: 101; Andrassy, 1990: 49).

državnih instrumenata na međunarodnom planu moguće je analizirati s različitih aspekata i kroz različita područja: političko, gospodarsko, vojno, ideološko, kulturno i pravno (Vukadinović, 1998: 46-47). Čini se značajnim u tom kontekstu analizirati ulogu Hrvatske vojske (HV) u međunarodnim odnosima.

Poziciju HV-a u međunarodnim odnosima nemoguće je odvojiti od pozicije Republike Hrvatske u tim odnosima. Stvaranje, izgradnja, razvoj i djelovanje HV-a odvijalo se paralelno sa stvaranjem, izgradnjom, razvojem i djelovanjem Republike Hrvatske (RH). Od znamenitog postrojavanja Zbora narodne garde u Zagrebu 28. svibnja 1991. godine, što je početak stvaranja hrvatskih Oružanih snaga² (Kronologija, 1998: 62), to je nerazdvojan, međusobno uvjetovan i mnogim nitima isprepleten odnos. Od osamostaljenja do danas Republika Hrvatska prošla je vrlo dramatične procese i događaje. Agresija, višegodišnji rat, okupacija dijela nacionalnog teritorija, dramatične ratne okolnosti, stradanja, oslobađanje okupiranih područja, poslijeratna obnova, proces stvaranja, modernizacije i profesionalizacije vojske, proces izgradnje institucija demokracije i pravne države, reforme društvenog sustava i proces integracije u međunarodnu zajednicu su bitne značajke koje su utjecale na poziciju Republike Hrvatske i HV-a u međunarodnim odnosima. No, značajno je da je tijekom cijelog razdoblja neovisnosti Republike Hrvatske, HV imala stožernu ulogu. U početnom razdoblju HV je bila garant neovisnosti i suverenosti te stožerni instrument i predvodnik hrvatskog naroda u oslobađanju države, dok je u suvremenom razdoblju imala ulogu ključnog čimbenika reformi i ispunjavanja uvjeta na putu hrvatskog integriranja u euroatlantske integracije. Drugim riječima, iako općeg karaktera, uloga HV-a u međunarodnim odnosima je nesporna: HV je omogućila da Republika Hrvatska definitivno postigne međunarodnopravni subjektivitet i postane subjekt međunarodnih odnosa. Unutar tog općeg okvira, ulogu HV-a u međunarodnim odnosima moguće je promatrati kroz nekoliko faza i razina:

- a) početno razdoblje nastanka hrvatske države koje karakterizira amalgam različitih procesa i događaja: ratne okolnosti, embargo međunarodne zajednice, međunarodnopravno priznanje Hrvatske, angažman međunarodnih mirovnih misija u Republici Hrvatskoj, oslobođenje okupiranih područja i uspostava suvereniteta na međunarodnopravno priznatom teritoriju;
- b) stanovita poslijeratna izolacija i različiti oblici konflikata s međunarodnom zajednicom;
- c) razdoblje ekspanzije međunarodne suradnje Republike Hrvatske i Oružanih snaga nakon 2000.;
- d) izvjesna puna integracija RH i Oružanih snaga u međunarodnu zajednicu.

---

² U zakonskoj regulativi koja regulira područje obrane pojam Hrvatska vojska bio je na snazi od 1991. do 1996. godine, dok se nakon tog razdoblja taj pojam ne spominje, već pojam Oružane snage.

NASTANAK REPUBLIKE HRVATSKE I HRVATSKE VOJSKE

Raspad bivše SFRJ i međunarodne okolnosti stvorile su preduvjete za odlučno ostvarenje višestoljetnog hrvatskog sna: stvaranje samostalne hrvatske države. Republika Hrvatska svoju je samostalnost stekla nizom sukcesivnih događaja u razdoblju od 1990. do 1992. godine. Višestranački izbori, konstituiranje demokratski izabrane vlasti i donošenje prosinačkog Ustava RH 1990. godine bili su uvod u još odlučnije akcije u narednom razdoblju. Na referendumu održanom 19. svibnja 1991. godine hrvatski narod se gotovo plebiscitarno (94,17%) odlučio za samostalnu Republiku Hrvatsku. Referendumska odluka bila je podloga Saboru RH da tijekom šestog dana, tada neprekidnog zasjedanja, donese Deklaraciju o uspostavi samostalne i suverene Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. godine. Pritisak međunarodne zajednice za tri mjeseca odgodio je stupanje na snagu Deklaracije. Istekom tromjesečnog moratorija, 8. listopada 1991. godine donesena je Rezolucija o razlazu RH i SFRJ čime je RH postala samostalna država. Samostalnost je definitivno potvrđena 15. siječnja kada je RH priznalo desetak država diljem svijeta, uključujući i države članice, tadašnje Europske zajednice (EZ).³ To su u travnju 1992. godine učinile i Sjedinjene Američke Države. Samostalnost, suverenost i međunarodni subjektivitet dodatno su utvrđeni mjesec dana poslije. Rezolucijom broj 753 od 18. svibnja 1992. godine Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda (VS UN) preporučilo je Generalnoj skupštini prijam Hrvatske u punopravno članstvo UN-a. Četiri dana poslije, aklamacijom Generalne skupštine RH je postala članicom Ujedinjenih naroda (Kronologija, 1998: *passim*). Sudjelovanje u radu Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi (OESS) Republika Hrvatska započela je u ožujku 1992. godine, dok je potpisivanjem Helsinškog akta (*Helsinki Final Act*) u četiri mjeseca poslije postala i punopravnom članicom te organizacije. U studenom 1996. godine Hrvatska je postala i članicom Vijeća Europe (VE).

No, paralelno s procesom zauzimanja svoje pozicije na međunarodnoj sceni, RH je bila napadnuta. Velikosrpska agresija bila je u punom zamahu. Sasvim je jasno da su u ratnim okolnostima sve državne aktivnosti, time i djelovanje u međunarodnim odnosima, bile podređene i usmjerene obrani i oslobođenju zemlje. Hrvatska vojska stvarno je stvorena u svibnju 1991. godine. U formalnom smislu ona je nastala Zakonom o obrani od 28. lipnja 1991. godine, dakle, donesenim netom nakon proglašenja neovisnosti Hrvatske. Od svojeg osnutka Hrvatska vojska bila je stožerna točka i stožerni instrument svih državnih aktivnosti. No, u ratnim okolnostima razvijeni su određeni oblici međunarodnih odnosa. Međunarodna zajednica, dijelom u pokušaju stabilizacije stanja i zaustavljanja sukoba, ali ipak u bitnoj mjeri nesklona hrvatskoj samostalnosti donijela je jednu nadasve nepravednu odluku. Rezolucijom VS UN-a broj 713 od 26. rujna 1991. godine uveden je embargo na sve isporuke oružja državama nastalim raspadom bivše SFRJ. To je osobito pogodilo tada još nepriznatu hrvatsku državu. Suočena s velikosrpskom najezdom hrvatska država bila je prisiljena okrenuti se kršenju embarga i nabavi oružja za obranu na ilegalnom i nelegalnom tržištu. Mada je ovaj spektar aktivnosti još uvijek obavijen velom tajni, neki podaci

³ Prije toga datuma RH je priznalo niz država: Slovenija, Litva, Ukrajina, Island, Savezna Republika Njemačka, Estonija, Sveta Stolica i San Marino.

ipak su dospjeli u javnost. Prema tim podacima, niz država pomogao je Hrvatskoj u nabavi oružja. Otkrivanje tih aktivnosti u nekim od država, primjerice u Argentini, dovelo je do sudskih procesa zbog kršenja embarga. Očigledno je da je u procesima nabave oružja uspostavljen određeni oblik međunarodnih odnosa i međunarodne suradnje u čemu je sudjelovala i HV. HV je u ratnim uvjetima ostvarivala i međunarodnu suradnju s međunarodnim mirovnim snagama. VS UN-a je 21. veljače 1992. godine Rezolucijom broj 743 (*Security Council Resolution*) na jednogodišnje razdoblje u RH (i na prostor BiH i Makedonije) uputilo mirovne snage - Snage UN-a za zaštitu (*United Nations Protection Force-UNPROFOR*). Mirovna misija je podrazumijevala uspostavu područja pod zaštitom UN-a (*United Nations Protected Areas-UNPA*), povlačenje jugoslavenske vojske iz Hrvatske, zaštitu stanovništva i materijalnih dobara na UNPA područjima te povratak prognanih osoba s navedenih područja. Mirovne snage time su trebale održati mir u Hrvatskoj i omogućiti završetak ratnih djelovanja političkim rješenjem. No, mirovna je misija, unatoč višekratnom produženju mandata, bila neuspješna. Neuspjeh misije UNPROFOR-a i otkaz njezinog mandata od strane RH bili su uvod u ustanovljavanje nove mirovne misije u RH. Rezolucijom VS broj 981 od 1. travnja 1995. godine (*Security Council Resolution*) u Hrvatskoj je ustanovljena osmomjesečna misija UN-a za povrat povjerenja (*United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia-UNCRO*). No, ni ta mirovna misija nije bila uspješna. Neuspjeh mirovnih misija nije ostavljao puno mogućnosti u pogledu stavljanja okupiranih područja pod hrvatsku ustavnu jurisdikciju. Vojnim akcijama „Bljesak“ i „Oluja“ u svibnju i kolovozu 1995. godine oslobođena su sva okupirana područja osim Istočne Slavonije (Kronologija, 1998: *passim*). Početkom 1996. godine VS je Rezolucijom broj 1037 (*Security Council Resolution*) uspostavilo Prijelaznu upravu UN-a u Istočnoj Slavoniji (*United Nations Transitional Authority in Eastern Slavonia-UNTAES*) koja je imala zadatak mirnim putem vratiti taj dio okupiranog teritorija u ustavnopravni poredak RH. Dvije godine poslije ta je misija (Rezolucija VS 1145) uspješno okončana (Kronologija, 1998: *passim*).

Bez obzira na ratne okolnosti, Oružane snage (OS) Republike Hrvatske bile su angažirane i u klasičnim vojnodiplomatskim aktivnostima. RH je već tijekom Domo-vinskog rata spoznala značaj uspješne suradnje na vojnom i obrambenom planu te je 1994. godine otvorila prva vojnodiplomatska predstavništva u Austriji, Njemačkoj i SAD-u. Prva vojnodiplomatska predstavništva u RH otvorili su Savezna Republika Njemačka, SAD, Francuska, Mađarska i Ujedinjeno Kraljevstvo u jesen 1993. godine. Zbog širenja međunarodne vojne suradnje u siječnju 1994. godine unutar Ministarstva obrane osnovan je i Ured za vojne izaslanike i protokol koji je zbog povećanja opsega aktivnosti 1998. prerastao u Službu za međunarodnu vojnu suradnju, a 2003. u Službu za međunarodnu obrambenu suradnju. Tim je činom bio otvoren put izlasku HV na međunarodnopravno uređenu međunarodnu diplomatsku scenu.⁴

⁴ Podaci su preuzeti sa službenih stranica Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Prikazano na: Ministarstvo obrane RH, Služba za međunarodnu obrambenu suradnju, <http://www.morh.hr/smos/indeks.asp>. Učitano 15. studenoga 2008. godine.

POSLIJERATNA IZOLACIJA

Tijekom Domovinskog rata ukupno državno djelovanje, a time i djelovanje vojske bilo je isključivo orijentirano na obranu i oslobodjenje zemlje. Sve ostalo bilo je u drugom planu. Proces izgradnje demokratskih institucija i vojske u Hrvatskoj je tekao paralelno (Žunec, 1998: 52). U tim okvirima treba potražiti razloge zašto u Hrvatskoj u prvih desetak godina postojanja nije primijenjen model uloge vojske u društvu i državi, civilno-vojnih odnosa, civilnog nadzora nad vojskom te profesionalizacije vojske kakav je svojstven visokorazvijenim zapadnim demokracijama.⁵ Upravo su nemogućnost konsolidacije demokracije, zajedno s pitanjima ustanovljavanja pravne države i vladavine prava, pitanjem odnosa Hrvatske prema BiH, suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom za ratne zločine počinjene na prostoru bivše države (MKSJ), pitanjem povratka izbjeglih osoba nakon akcije „Oluja“ te poštivanja ljudskih prava i sloboda, bili središnji prijevori između RH i međunarodne zajednice u poslijeratnom razdoblju. Prigovori međunarodne zajednice nalazili su se u podlozi njezinih akcija i odnosa prema Hrvatskoj. Konačan rezultat bila je stanovita izolacija Hrvatske od strane međunarodne zajednice. To je uključivalo i međunarodnu izolaciju Oružanih snaga. Posebno snažni bili su američki prigovori koji su sezali do upozorenja o mogućem prekidu, tijekom ratnog razdoblja uspostavljene vojne suradnje. Osim protokolarnih vojno-diplomatskih aktivnosti i provedbe pojedinih obrazovnih programa, drugi oblici međunarodnih odnosa gotovo da nisu bili na sceni. No, čini se da je međunarodnoj izolaciji RH i Oružanih snaga bitno pridonio i odnos Sjevernoatlantskog saveza (NATO) prema Hrvatskoj. U kontekstu redefiniranja sigurnosnog poretka u Europi i redizajniranja europske sigurnosne arhitekture i svojega mjesta u njoj, NATO je, između ostalog, u siječnju 1994. godine u Bruxellesu ustanovio program Partnerstvo za mir (*Partnership for Peace* - PFP). Program je, kao dio šire strategije suradnje NATO-a i bivših komunističkih država Srednje i Istočne Europe s konačnim ciljem njihovog priključenja NATO-a, osmišljen radi promicanja intenzivne suradnje u pitanjima obrane i sigurnosti, a njegov je cilj jačanje stabilnosti i sigurnosti u Europi odnosno reduciranje rizika konflikata na najmanju moguću mjeru. Poziv na suradnju, koja bi trebala dovesti do stvaranja partnerstva između pojedine zemlje i NATO-a, upućen je 1994. godine svim zemljama koje su spremne i u mogućnosti pridonijeti ciljevima programa (Vukadinović i dr., 2007: 187-207; Tatalović, Bilandžić, 2005: 105-106). Godine 1995. RH je uputila službenu zamolbu za ulazak u program Partnerstvo za mir. Budući da Hrvatska nije ispunjavala kriterije za ulazak u PFP te da je četvrtina hrvatskog teritorija bila okupirana, NATO je odbio hrvatski zahtjev (Tatalović i dr., 2008: 103). NATO-ovo odbijanje hrvatskog zahtjeva i međunarodno nepovjerenje u demokratske procese u Hrvatskoj dodatno su izolirali RH. No, čini se da je daljnjoj međunarodnoj izolaciji Hrvatske pridonio i sukob s međunarodnom zajednicom odnosno međunarodnim mirovnim snagama pod vodstvom NATO-a oko granice s BiH. Naime, u razdoblju od kraja 1998. do proljeća 1999. godine umalo je došlo do oružanog sukoba između hrvatskih Oružanih snaga i SFOR-a (*Stabilization Force*) vezano za kontrolu granice kraj Martin Broda (Rovac, 1999.; *The Centre for Peace in the Balkans*).

⁵ Detaljnije o tome u: Smerić, 2005.; Žunec, 1998.

EKSPANZIJA MEĐUNARODNE SURADNJE

Ekspanzija međunarodne suradnje započeta krajem 1990-ih u narednih nekoliko godina dovela je do toga da su Oružane snage RH postale bitan faktor međunarodne vojne suradnje. Brojke o tome uvjerljivo svjedoče. Republika Hrvatska trenutno sudjeluje u 13 mirovnih misija Ujedinjenih naroda (UN), od čega u 11 sudjeluju pripadnici Oružanih snaga RH s ukupno 133 pripadnika. Među 117 država davateljica mirovnog osoblja Republika Hrvatska trenutno zauzima 57. mjesto na UN-ovoj listi doprinosa mirovnim operacijama. Svoje prvo sudjelovanje u mirovnoj misiji UN-a Republika Hrvatska je započela 1999. godine upućivanjem 10 pripadnika Oružanih snaga RH u mirovnu misiju Sijera Leone u svojstvu mirovnih promatrača. Osim u mirovnim misijama UN-a, u veljači 2003. godine sudjelovanjem vođa Vojne policije u misiji NATO-a, ISAF u Afganistanu, RH je započela svoj angažman i u misijama Sjevernoatlantskog saveza. Također od listopada 2008. godine RH i njezine Oružane snage po prvi put sudjeluju i u mirovnim misijama Europske unije (EU). Riječ je o mirovnim misijama ustanovljenim 2007. godine za pomoć izbjeglim i raseljenim osobama iz darfurske krize na području Čada i Srednjoafričke Republike.

Hrvatske Oružane snage sudjeluju u sljedećim mirovnim misijama UN-a:⁶

UNMOGIP - misija Ujedinjenih naroda u Indiji i Pakistanu (*United Nations Observer Group in India and Pakistan*-UNMOGIP) uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 91 od 30. ožujka 1951 godine. Mandat misije uspostavljen je sa zadaćom pomoći u provedbi sporazuma o prekidu vatre između Indije i Pakistana. Misija obuhvaća promatranje, izvješćivanje i istraživanje pritužbi o kršenju primirja. Republika Hrvatska u misiji sudjeluje od 2002., pri čemu je važno istaknuti da je hrvatski general od 2005. do 2007. godine bio zapovjednik misije.

MINURSO - misija UN-a u Zapadnoj Sahari (*Mission de las Naciones Unidas para el Referendum en Sahara Occidental*-MINURSO) uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 690 od 29. travnja 1991. godine radi pružanja potpore Glavnom tajniku UN-a u ispunjenju mandata UN-a za provedbu referenduma za samoodređenje naroda Zapadne Sahare. Republika Hrvatska u misiji sudjeluje od 2002. godine.

UNMIL - misija Ujedinjenih naroda u Liberiji (*United Nations Mission in Liberia*-UNMIL) uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1509 od 19. rujna 2003. godine s ciljem pružanja podrške u provedbi sporazuma o prekidu vatre i mirovnog procesa, zaštiti UN-ovog osoblja, ustanova i civila, podrške humanitarnim aktivnostima i aktivnostima zaštite ljudskih prava te pomoći u reformi liberijskih snaga. Republika Hrvatska u misiji sudjeluje od 2003. godine s tri stožerna časnika u Zapovjedništvu misije.

MINUSTAH - stabilizacijska misija UN-a na Haitiju (*United Nations Stabilization Mission in Haiti*-MINUSTAH) uspostavljena je u travnju 2004. godine Rezolucijom

⁶ Najveći dio podataka preuzet je sa službenih stranica Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Ujedinjenih naroda. Prikazano na: Ministarstvo obrane RH, Služba za međunarodnu obrambenu suradnju, <http://www.morh.hr/smos/indeks.asp>; Security Council Resolution, <http://www.un.org/documents/scres.htm>. Učitano 15. studenog 2008. godine.

Vijeća sigurnosti 1542. Stabilizacijskoj misiji MINUSTAH prethodilo je nekoliko misija UN-a kojima su se pokušali zaustaviti nemiri na Haitiju, čiji korijeni sežu još u 1943. godinu. Republika Hrvatska u mirovnoj misiji, i to u Zapovjedništvu MINUSTAH-a, sudjeluje od 2004. godine

UNOCI - mirovna misija UN-a u Obali Bjelokosti (*United Nations Operation in Côte d'Ivoire*-UNOCI) uspostavljena je 4. travnja 2004. godine, Rezolucijom VS UN-a br. 1528 od 27. veljače 2004., a temeljem Izvješća glavnog tajnika UN-a od 6. siječnja 2004. godine o provedbi prethodne mirovne operacije MINUCI (*Mission des Nations Unies en Côte d'Ivoire*) i potrebe njenog proširenja. Mandat mirovne misije UNOCI obuhvaća nadzor prekida vatre, razoružanje, demobilizaciju, reintegraciju, zaštitu osoba UN-a, institucija i civila, podupiranje humanitarnih akcija, podupiranje provedbe mirovnog procesa, zaštitu ljudskih prava te doprinos uspostavi reda i zakona. Hrvatski doprinos u misiji UNOCI započeo je u kolovozu 2004. godine.

UNFICYP - mirovna misija na Cipru (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*-UNFICYP) uspostavljena je 1964. (Rezolucija broj 186), dok je nakon podjele otoka 1974. godine mandat, određen kao sprječavanje etničkih sukoba između ciparskih Grka i Turaka, proširen i na nadgledanje zone razdvajanja duge 180 km i humanitarne aktivnosti. Od 2006. godine naponi UN-a usmjereni su na ujedinjenje Cipra. U misiji UNFICYP Oružane snage RH sudjeluju od rujna 2004. godine i to u sklopu slovačko-mađarskog kontingenta.

UNOMIG - misija je uspostavljena u kolovozu 1993. godine netom nakon sklapanja mirovnog sporazuma kojim je nakon gotovo stoljetnog gruzijsko-abhaškog sukoba uspostavljen relativan mir na tom području. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda Rezolucijom 858 (1993.) uspostavilo je Vojnopromatračku misiju UN-a u Gruziji (*United Nations Observer Mission in Georgia*-UNOMIG). Republika Hrvatska u misiji sudjeluje od ožujka 2005. godine.

UNMIS - mirovna misija UNMIS (*United Nations Mission in Sudan*) uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1590 od 24. ožujka 2005. godine nakon što je tri mjeseca prije potpisan mirovni sporazum kojim je okončan tridesetogodišnji sudanski građanski rat. Riječ je o redefiniranoj misiji napretka UN-a (*United Nations Advance Mission in Sudan* - UNAMIS) uspostavljenoj godinu dana prije (Rezolucija broj 1547/2004.). OS RH u misiji UNMIS sudjeluju od 19. travnja 2005. godine.

UNIFIL - Vijeće sigurnosti na prijedlog Sjedinjenih Američkih Država 19. ožujka 1978. godine usvojilo je Rezoluciju 425, kojom je pozvalo na poštivanje teritorijalnog integriteta, suvereniteta i političke neovisnosti Libanona unutar njegovih međunarodno priznatih granica. Tom je Rezolucijom također pozvan Izrael na prekid vojne akcije protiv Libanona te na žurno povlačenje svojih snaga s libanonskog teritorija. Također je odlučeno da se temeljem traženja libanonske vlade uspostave prijelazne snage UN-a za južni Libanon (*United Nations Interim Force in Lebanon*-UNIFIL), koje bi potvrdile povlačenje izraelskih snaga, obnovile međunarodni mir i sigurnost te pomogle vladi Libanona kako bi vratila svoju vlast na jugu zemlje. Rezolucijom 426 (1978.), dane su smjernice za provedbu Rezolucije 425 (1978.), te smjernice za

operaciju UNIFIL. Prve postrojbe na libanonsko područje stigle su 23. ožujka 1978. godine. Republika Hrvatska u misiji UNIFIL sudjeluje od srpnja 2007. godine.

BINUB - ured UN-a u Burundiju (*United Nations Integrated Office in Burundi/Bureau Integre des Nations Unies au Burundi-BINUB*) jest misija ustanovljena Rezolucijom br. 1719 iz 2006. godine kao potpora burundijskoj vladi na putu definitivnog završetka građanskog rata i uspostave trajnog mira.

UNDOF - promatračka misija UN-a na Golanskoj visoravni (*United Nations Disengagement Observer Force-UNDOF*) uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a br. 350 od 31. svibnja 1974. godine s ciljem nadzora provedbe mirovnog sporazuma između Sirije i Izraela. Oružane snage RH u misiji sudjeluju od svibnja 2008. godine i to u sklopu austrijskog kontingenta.

Pored navedenog pripadnici Oružanih snaga sudjelovali su i u sljedećim misijama UN-a:

UNAMSIL - misija UN-a u Sijera Leoneu (*United Nations Assistance Mission to Sierra Leone-UNAMSIL*) uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a br. 1270 od 22. listopada 1999. godine s ciljem provedbe mirovnog sporazuma, razoružanja i razvojačenja pripadnika liberijskih zaraćenih strana i njihovog uključivanja u civilno društvo. Republika Hrvatska u misiji je sudjelovala od 1999. do 2003. godine.

UNIOSIL - misija UN-a u Siera Leoneu započela je usvajanjem Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a, broj 1620 (2005.) kada je od Glavnog tajnika UN-a zatražena uspostava Združenog ureda UN-a u Siera Leoneu (*United Nations Integrated Office in Sierra Leone-UNOSIL*). Ustvari je riječ o nastavku obustavljene misije UNAMSIL, sada usmjerenoj konsolidaciji mira u Siera Leoneu. Spomenuti Ured s radom je počeo 1. siječnja 2006. godine, a pripadnici Oružanih snaga RH sudjelovali su u njegovom radu u razdoblju od ožujka do prosinca 2007. godine.

UNMEE - misija UN-a u Eritreji i Etiopiji (*United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea- UNMEE*) uspostavljena je Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a br. 1312 od 31. srpnja 2000. godine. Njezin je cilj, u suradnji s Organizacijom afričkog jedinstva (*Organization of African Unity*), bio nadziranje prekida vatre između etiopskih i eritrejskih snaga, praćenje i verifikacija izvlačenja etiopskih snaga, nadziranje privremene zone sigurnosti, usklađivanje i pružanje pomoći u razminiranju te koordinacija djelovanja UN-ovih snaga i humanitarnih organizacija. Misija je okončana 31. srpnja 2008. godine (Rezolucija Vijeća sigurnosti 1827 od 30. srpnja 2008.). Republika Hrvatska u misiji je sudjelovala od 2001. godine.

UNMISSET - misija potpore UN-a u Istočnom Timoru (*United Nations Mission of Support in East Timor-UNMISSET*) ustanovljena je Rezolucijom 1410 iz svibnja 2002. godine. To je također mirovna misija u kojoj su, i to u sastavu slovačkog kontingenta, sudjelovali pripadnici Oružanih snaga RH u razdoblju od kolovoza do prosinca 2003. godine. Mandat misije bio je dvogodišnje pružanje pomoći Istočnom Timoru u uspostavi efektivne vlasti nakon stjecanja neovisnosti u svibnju 2002. godine. Nakon jednogodišnjeg produžetka misija je završena u svibnju 2005. te zamijenjena

Uredom UN-a u Istočnom Timoru (Rezolucija 1599/2005.) čiji rad je okončan 2006. godine.

Vrijedno je istaknuti sudjelovanje pripadnika Oružanih snaga RH u još dvije misije od kojih je jedna misija Europske unije, a druga NATO-a. To su:

UNAMID - misija UN-a u Darfuru (*African Union/United Nations Hybrid Operation in Darfur-UNAMID*) uspostavljena je Rezolucijom broj 1769 od 31. srpnja 2007. godine kao zajednička jednogodišnja akcija Afričke unije i UN-a s ciljem provedbe Darfurskog mirovnog sporazuma i pružanja pomoći iseljenim i izbjeglim osobama vezano za darfursku krizu i situaciju u susjednom Čadu i Srednjoafričkoj Republici. Mandat je produžen do 31. srpnja 2009. (Rezolucija 1828/2007). Zbog darfurske situacije Vijeće sigurnosti je u rujnu 2007. (Rezolucija 1778) uspostavilo i mirovnu misiju u Čadu i Srednjoafričkoj Republici (MINURCAT). Mjesec dana kasnije, u okviru operacije EUFOR Tchad/RCA, Europska unija je formirala vlastite snage (EUROFOR-CHAD/CAR) koje je uputila na tamošnje područje. U sklopu europskog kontingenta, u misiji od 2007. godine sudjeluje i 15 pripadnika Oružanih snaga RH (Brylonek, listopad 2008.).

ISAF - misija međunarodnih stabilizacijskih snaga (*International Security Assistance Force - ISAF*) u Afganistanu ima mandat koji je određen Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1386 od 20. prosinca 2001. te dopunjen nizom kasnijih rezolucija (npr. 1510/2003.). U kolovozu 2003. zapovijedanje ISAF-om preuzeo je NATO i ta je misija postala vojna operacija potpore miru. Među 40-ak država koje, pod vodstvom NATO-a, afganistanskom narodu nastoje donijeti mir od 2003. godine nalazi se i Republika Hrvatska. U Afganistanu djeluje (2008.) 276 pripadnika Oružanih snaga RH.

Analizom broja pripadnika Oružanih snaga RH u mirovnim misijama (*Tablica 1*) uočava se da ih je najveći broj u vjerojatno najturbulentnijim područjima svijeta (Afganistan i Golanska visoravan) koja će takva zasigurno ostati i u narednom razdoblju. Nazočnošću svojih Oružanih snaga na izrazito kriznim područjima svijeta, RH, nema sumnje, dodatno učvršćuje svoj međunarodni položaj.

Ekspanziju međunarodne vojne suradnje moguće je pratiti i kronološki. Analiza broja pripadnika (*Tablica 2*) Oružanih snaga RH koji su sudjelovali u mirovnim misijama u razdoblju 1999-2007. ukazuje na prosječni godišnji porast od oko 50 posto, dok je ukupni broj pripadnika Oružanih snaga u mirovnim misijama u razdoblju od 1999. do 2008. godine porastao 40 puta.

Tablica 1. SUDJELOVANJE PRIPADNIKA OS RH U MIROVNIM MISIJAMA UN-a (studeni 2008.)

Misija	Broj pripadnika Oružanih snaga
UNMOGIP	8
MINURSO	7
UNMIL	4
MINUSTAH	3
UNOCI	2
UNFICYP	4
UNOMIG	3
UNMIS	5
UNIFIL	1
BINUB	1
UNDOF	95
UNAMID	15
ISAF	276
Ukupno	424

Tablica 2. BROJ PRIPADNIKA OS RH U MIROVNIM MISIJAMA 1999.-2008. (studeni 2008.)

Godina	Broj pripadnika Oružanih snaga
1999.	10
2000.	10
2001.	15
2002.	19
2003.	28
2004.	29
2005.	35
2006.	33
2007.	46
2008.	424

Pored sudjelovanja u mirovnim misijama, ulogu Oružanih snaga RH u međunarodnoj zajednici i međunarodnim odnosima potrebno je analizirati i kroz sudjelovanje u multilateralnim i regionalnim projektima te kroz bilateralnu međunarodnu vojnu suradnju. Od multilateralnih i regionalnih projekata vrijedno je istaknuti sljedeće:⁷

Kvadrilateral: današnja kvadrilateral je kao trilateralna suradnja započela 1996. godine na inicijativu Slovenije, Mađarske i Italije, dok potpisivanjem Deklaracije u Godolloau (Mađarska) i priključenjem RH u rujnu 2000. postaje Kvadrilateral.⁸ Cilj Kvadrilaterale je jača regionalna suradnja, te aktivna potpora kandidatima za integriranje u EU i NATO. Najvažniji obrambeni projekt u okviru Kvadrilaterale su multinacionalne kopnene snage, tzv. MLF brigada (*Multinational Land Force*) koju su 1999. formirale Italija, Mađarska i Slovenija, a gdje RH nastoji ostvariti punopravno funkcionalno članstvo (Jonjić, 2005.).

Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (*South-East European Cooperation Process-SEEC*): SEEC je pokrenut na bugarsku inicijativu 1996. godine, a obuhvaća Albaniju, BiH, Bugarsku, Grčku, Hrvatsku, Makedoniju, Rumunjsku, Srbiju te Tursku. RH od listopada 2004. godine, ima status punopravnog člana. Cilj SEEC-a je jačanje sigurnosne i političke suradnje, intenziviranje gospodarskih odnosa te suradnje na području demokracije, pravosuđa i borbe protiv ilegalnih aktivnosti.

Pakt o stabilnosti (*Stability Pact for Southeast Europe*) osnovan je u lipnju 1999. godine u Kölnu na sastanku ministara vanjskih poslova EU te je stavljen pod nadležnost OESS-a. Pakt djeluje kroz tri radna stola i to Radni stol o demokratizaciji i ljudskim pravima, Radni stol o gospodarskoj obnovi i Radni stol o sigurnosnim pitanjima, a cilj te asocijacije od preko 50 različitih subjekata je postizanje trajnog mira, razvitka i stabilnosti jugoistočne Europe, jačanje regionalne suradnje i uključenje zemalja s tog prostora u europske i euroatlantske integracije. Značajno je da u okviru III. Radnog stola od 2000. godine djeluje i Regionalno središte za potporu provedbe kontrole naoružanja i verifikacije (*Regional Arms Control Verification Implementation Assistance Centre-RACVIAC*), kao forum za regionalni dijalog (23 države) i suradnju u različitim mjerama kontrole naoružanja i izgradnje povjerenja i sigurnosti, kao i za pružanje pomoći u svim pitanjima Pakta o stabilnosti, te za potporu i dopunu aktivnostima OESS-a. Početkom veljače 2008. godine Pakt je naslijedilo Vijeće za regionalnu suradnju (*Regional Cooperation Council-RCC*).

Regionalna suradnja na jadransko-mediteranskom području odvija se kroz dva projekta koja povezuju zemlje Jadransko-jonskog bazena i Sredozemlja: Projekt Adrion (suradnja mornarica jadransko-jonskog bazena) i Projekt V-RMTC (*Virtual Regional Maritime Traffic Centre-V-RMTC*) koji ima za cilj uspostavu Virtualnog regionalnog središta za kontrolu pomorskog prometa kako bi se pridonijelo jačanju sigurnosti pomorskog prometa kao i sigurnosti zemalja s izlazom na Sredozemno i Crno more.

⁷ Većina podataka je preuzeta sa službenih stranica Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Prikazano na: Ministarstvo obrane RH, Služba za međunarodnu obrambenu suradnju, <http://www.morh.hr/smos/indeks.asp>. Učitano 15. studenoga 2008. godine.

⁸ Promatrački status u Kvadrilateralu ima Republika Austrija.

Forum ministara obrane zemalja jugoistočne Europe (*Southeastern Europe Defence Ministerial-SEDM*) jest forum za regionalnu suradnju na području obrane, pokrenut na sastanku ministara obrane u Tirani u ožujku 1996., dok u njemu RH punopravno sudjeluje od 2000. godine. Od tada RH sudjeluje i u projektima SEDM-a, primjerice Projektu CBSC, obrambeno-vojnoj potpori neširenja oružja za masovno uništavanje, kontroli granica i borbi protiv terorizma (*Defense/Military Support for WMD Counter Proliferation, Border Security and Counter Terrorism*); Projekt SEEDIRET, projektu suradnje na području naoružanja, obrambene industrije, istraživanja i tehnologije (*Cooperation on Armaments, Defense Industry, Research and Technology*), projektu jačanja veza i provedbe aktivnosti iz područja vojnog obrazovanja (*Southeastern Europe Military Education Cooperation - SEMEC*) itd.

Bilateralna suradnja⁹ jedno je od važnijih područja suradnje među državama. Štoviše, vojna suradnja se često smatra indikatorom najvišeg stupnja razvijenosti među-državnih odnosa. To nije neutemeljeno budući da suradnja vojski i vojnih struktura, ministarstava obrane, vojnih industrija i vojnih učilišta podrazumijeva i potiče i izuzetno dobre političke odnose, ali i, među ostalim, razvijenu i dobru gospodarsku suradnju, usklađivanje nastavnih vojnih programa itd. (Nick, 1997: 71). Bilateralna obrambena suradnja Oružanih snaga RH obuhvaća sva funkcionalna područja obrane: obrambenu politiku, civilno-vojne odnose, vojno-vojnu gransku suradnju, vojnotehničku suradnju, obrambenu proizvodnju, opremanje i nabavu, planiranje i resurse, izobrazbu i obuku te ostala područja. Ostvaruje se putem kontakata na najvišoj i stručnoj razini, razmjene izaslanstava, vojnih vježbi, posjeta brodova, pohađanjem školovanja i obučavanjem u središtima za izobrazbu i obrazovnim središtima u inozemstvu a također i pružanjem prilike predstavnicima partnerskih zemalja za pohađanje nastave i obuke u RH, te kroz brojne druge oblike suradnje. Bilateralna obrambena suradnja, kao sastavni dio sveukupnih odnosa međunarodne obrambene suradnje Ministarstva obrane i Oružanih snaga RH, usmjerena je na podupiranje hrvatske sigurnosne i vanjske politike te promicanje nacionalnih interesa. Razvoj vojno-diplomatske mreže jedan je od osnovnih preduvjeta uspješne provedbe i razvoja bilateralne suradnje. RH ima otvorena vojno-diplomatska predstavništva u 17 zemalja (Austrija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Danska, Francuska, Italija, Kina, Mađarska, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Ruska Federacija, SAD, Slovenija, Srbija, Turska, Ujedinjeno Kraljevstvo) koja suakreditacijama pokrivaju još 16 zemalja (Češka, Estonija, Finska, Irska, Kanada, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugal, Slovačka, Švicarska, Španjolska, Švedska, Ukrajina), te u dvije međunarodne organizacije: Ujedinjeni narodi i Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi (UN i OESS). U RH akreditacijom ili suakreditacijom djeluju ukupno 32 inozemna vojno-diplomatska predstavništva. Prema planovima, tijekom narednog razdoblja namjerava se putem akreditacija i suakreditacija proširiti broj vojno-diplomatskih predstavništva RH u inozemstvu na 25, čime bi se pokrilo oko 50 zemalja.

⁹ Podaci su preuzeti sa službenih stranica Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Prikazano na: Ministarstvo obrane RH, Služba za međunarodnu obrambenu suradnju, <http://www.morh.hr/smos/indeks.asp>. Učitano 15. studenoga 2008. godine.

ZAKLJUČAK: INTEGRACIJA U MEĐUNARODNU ZAJEDNICU

Promjena vlasti u Hrvatskoj početkom 2000. godine označila je prekretnicu u poziciji Hrvatske u međunarodnoj zajednici. Početak hrvatskog integriranja u euroatlantske integracije bitno je utjecao i na poziciju Oružanih snaga u međunarodnoj zajednici. Štoviše, reforme Oružanih snaga nisu bile samo preduvjet za integracijske procese, već su Oružane snage bile i bitan faktor tog procesa. U veljači 2000. godine RH je opetovano predala zamolbu za ulazak u Partnerstvo za mir. Prihvaćajući rezultate kako hrvatskih vanjskopolitičkih tako i unutarnjopolitičkih procesa, tri mjeseca poslije NATO je prihvatio hrvatski zahtjev te je RH u Firenci, kao 26. članica, potpisala pristup PpP-u.¹⁰ Ostvarivši potrebnu razinu temeljnih kriterija za ulazak u Europsku uniju utvrđenih u Kopenhagenu 1993. godine, a vezanih uz poštivanje demokratskih načela i ljudskih prava, međunarodnog prava i vladavine prava te tržišnog gospodarstva RH je 2001. započela i proces formalnog i sadržajnog priključenja EU.¹¹ U svibnju 2001. RH je s Europskom unijom parafirala, a 29. listopada iste godine potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (*Stabilisation and Association Agreement-SAA*). Sporazum je akt kojim je RH postala pridruženi član EU. Još je značajnije da je to ključni instrument kojim su započele sveobuhvatne pripreme za punopravno članstvo RH u EU. Svoje strateško opredjeljenje integracije u međunarodnu zajednicu, posebno njezine stožerne točke EU i NATO, RH je izravno potvrdila u Strategiji nacionalne sigurnosti donesenoj 2002. godine. Ukupni pozitivni reformski procesi u RH nagnali su u travnju/lipnju 2004. godine Europsko vijeće i Europsku komisiju da Hrvatskoj dodijeli pozitivni *avis* čime je RH dobila status kandidata za punopravno članstvo u Uniji, što će postati nakon završetka pregovora za punopravno članstvo koji su započeli godinu dana kasnije. Stjecanjem statusa kandidata za punopravno članstvo RH je započela i s procesom integracije u Europsku sigurnosno-obrambenu politiku (*European Security and Defense Policy-ESDP*) kao sastavnog dijela europske Zajedničke vanjske i sigurnosne politike (*Common Foreign and Security Policy-CFSP*). Ulaskom u Partnerstvo za mir i ispunjavanjem njegovih zahtjeva stvoreni su preduvjeti za daljnju integraciju u NATO. U svibnju 2001. godine na ministarskom sastanku EAPC-a u Rejkjaviku Hrvatska je pozvana u Akcijski plan za članstvo (*Membership action plan-MAP*). Riječ je o programu koji je usvojen na *summitu* NATO-a u Was-

¹⁰ Tim je činom RH postala i 46. članica Euroatlantskog vijeća za suradnju (*Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC*). EAPC je tijelo koje predstavlja forum za raspravu o različitim pitanjima (politička, sigurnosna, gospodarska) između NATO-a i bivših komunističkih država vezano uz stvaranje nove europske strukture tj. proces priključenja bivših socijalističkih država NATO-u. To je tijelo stvoreno u svinju 1997. u Sintri, a nastalo je na temeljima Sjevernoatlantskog vijeća za suradnju (*The North Atlantic Cooperation Council - NACC*) osnovanog u prosincu 1991. u Bruxellesu.

¹¹ Uz ove kriterije Europsko vijeće je u Kopenhagenu istaknulo i potrebu da države kandidati za članstvo trebaju imati sposobnost preuzimanja obveza koje proizlaze iz članstva u EU te prihvaćanje ciljeva političke, gospodarske i monetarne unije. Na sastanku u Madridu održanom 1995. godine dodan je još jedan kriterij: sposobnost državne uprave da uspostavi i ojača institucije za primjenu i provedbu ciljeva i obveza koje donosi članstvo u EU. Na sastanku u Helsinkiju održanom 1999. godine Europsko vijeće je kao kriterij naznačilo da države kandidatkinje trebaju dijeliti iste vrijednosti i ciljeve Europske unije.

hingtonu 1999. godine, a koji predstavlja mehanizam za prilagođavanje budućih članica potrebama Saveza, ali koji ujedno i ne jamči da će država ikada biti pozvana u NATO (Vukadinović i dr., 2007.; Vukadinović i dr., 2006.). Ulaskom Republike Hrvatske u program MAP, čime je postala formalni aspirant za članstvo, otpočela je faza intenziviranja kontakata Republike Hrvatske s NATO-om, s ciljem postizanja funkcionalne interoperabilnosti svih državnih struktura, a time i prilagođavanja Oružanih snaga zahtjevima budućeg članstva u Savezu. Osmogodišnje djelovanje u okviru Pfp-a i šest ciklusa MAP-a donijeli su iznimne rezultate. Konačno, na *summitu* NATO-a u travnju 2008. godine Hrvatska je pozvana na otpočinjanje Pristupnih pregovora (*Accession Talks*) pridruživanju NATO-u. Završetkom Pristupnih pregovora izrađen je i NATO-u uručen Raspored za dovršenje reformi (*Timetable for Reforms*) u kojem su definirani rokovi dovršenja preostalih procesa prilagodbe NATO-u. Ti zadaci koji se namjeravaju poduzeti do ulaska i neposredno po ulasku u NATO predmet su sedmog, posljednjeg MAP-a. Realizacija tih zadaća omogućila je potpisivanje Protokola o proširenju NATO-a na RH u svibnju 2008. godine u Bruxellesu, čime je otpočeo proces ratifikacije Protokola u nacionalnim parlamentima zemalja članica NATO-a što je proces koji treba završiti do travnja 2009. kada će RH na *summitu* NATO-a u Strasbourgu i Kehlpu postati punopravna članica Sjevernoatlantskog saveza (Šimunović, 2008.). Bit će to konačan dokaz integracije RH i njezinih Oružanih snaga u međunarodnu zajednicu. Integracija nije samo formalni akt već ona ima i svoj akcijski element. Taj element je djelovanje u skladu s načelima i pravilima međunarodne zajednice, proaktivno djelovanje kao subjekta i aktera međunarodnih odnosa. Republika Hrvatska prepoznaje svoje mjesto i ulogu u međunarodnoj zajednici te nastoji s drugim subjektima i akterima u međunarodnoj zajednici preuzeti ulogu aktivnog sudionika međunarodnih procesa. Takav stav RH i njezine Oružane snage jasno su odredili još 2005. godine donošenjem Strateškog pregleda obrane. Tim su dokumentom određene temeljne misije i zadaće Oružanih snaga RH, a to su:

- a) zaštita suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti RH, obrana RH i saveznika;
- b) sudjelovanje u operacijama odgovora na krize u inozemstvu;
- c) sudjelovanje u mjerama izgradnje sigurnosti i povjerenja;
- d) pomoć civilnim institucijama u zemlji.

Analiza misija i zadaća Oružanih snaga pokazuje da tri od četiri misije i zadaće imaju međunarodnu dimenziju čime se jasno potvrđuje raniju međunarodnu orijentaciju Hrvatske. Stoga je i kroz taj aspekt teško ne prihvatiti stav kako se RH opredijelila za politiku nacionalne sigurnosti i funkcioniranje Oružanih snaga u okvirima nove sigurnosne paradigme koja ističe suradnju i djelovanje na međunarodnoj razini (Tatalović i dr., 2008:99). Zaključno, od primateljice i korisnice međunarodne sigurnosne pomoći RH i njezine Oružane snage kroz nekoliko faza, od stvaranja države i Oružanih snaga, preko stanovite poslijeratne izolacije i ekspanzije međunarodne suradnje do integracije u međunarodnu zajednicu i njezine sigurnosne, obrambene i vojne strukture, pretvorili su se u isporučitelja i davatelja sigurnosnih usluga diljem svijeta, pretvorili su se u „izvoznika sigurnosti“ (Mikac, 2009.) i faktor međunarodne sigurnosti, mira i stabilnosti.

LITERATURA

- Andrassy, J. (1990.) *Međunarodno pravo*, Zagreb: Školska knjiga.
- Barić, R.; Barišić, A.; Mareković, M. (2003.) *Hrvatska vojska u eri globalizacije*, Zagreb: Defimi.
- Brylonek M. (listopad 2008.) „Vojne operacije Europske unije u Čadu i Srednjoafričkoj Republici“, *Hrvatski vojnik-Internet izdanje*, broj 212., prikazano na: <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/>, učitano 16. prosinca 2008.
- Grizold, A.; Tatalović, S.; Cvrtila, V. (1999.) *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*, Zagreb: Fakultet političkih znanost.
- Herek, S. (17.11.2007.) „Austrija zbog RH kršila embargo“, *Večernji list*, prikazano na <http://www.vecernji.hr/newsroom/news/croatia/2956132/index.do>, učitano 9. prosinca 2008.
- Jonjić, D. (ožujak 2005.) „Kvadrilateral“, *Hrvatski vojnik-Internet izdanje*, broj 23, prikazano na: <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/>, učitano 16. prosinca 2008.
- Jonjić, D. (ožujak 2005.) „SEDM-inicijativa ministara Jugoistočne Europe“, *Hrvatski vojnik-Internet izdanje*, broj 26, prikazano na: <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/>, učitano 16. prosinca 2008.
- ...*Kronologija rata* (1998.), Zagreb: Hrvatski informativni centar i Slovo.
- ...Menem neće biti na suđenju za prodaju oružja, prikazano na: <http://www.javno.com>, učitano 9. prosinca 2008.
- Mikac, R. (2009.) „Iskustva u obrazovanju i pripremi za mirovne misije: primjer Afganistana“, u: Tatalović, S. (2009.) (ur.) *Obrambeno i sigurnosno obrazovanje u 21. stoljeću*, Zagreb: Centar za sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Politička kultura.
- Ministarstvo obrane RH, Služba za međunarodnu obrambenu suradnju, <http://www.morh.hr/smos/indeks.asp>, učitano 15. studenog 2008.
- Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, <http://www.mvpei.hr>, učitano 15. prosinca 2008.
- Nick, S. *Diplomacija: Metode i tehnike*, Zagreb: Barbat.
- Večernji list (3.12.1996.) „Pentagon o planiranju obrane“.
- OSCE, Participating States, <http://www.osce.org>, učitano 15. prosinca 2008.
- Republika Hrvatska, Ministarstvo obrane (2005.) *Strateški pregled obrane*, prikazano na: Ministarstvo obrane RH, http://www.morh.hr/katalog.documents/spo_hrv.pdf, učitano 12. prosinca 2008.
- Romac, D. (27. travanj 1999.) „Vojni program odobrio Tuđman“, *Novi list*.
- Security Council Resolution, <http://www.un.org/documents/scres.htm>, učitano 15. studenog 2008.
- Smerić, T. (2005.) *Sparta usred Babilona: sociologijski aspekti vojne profesije*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Globus* (3.10.1997.) „State Department prijete Hrvatskoj da će obustaviti vojnu suradnju i financijsku pomoć“.

- ... *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*, Narodne novine, broj 32/2002.
- „Suđenje za prodaju oružja RH bez Menema“, prikazano na: <http://www.totalportal.hr>, učitano 9. prosinca 2008.
- Šimunović, P. (2008) „Ulazak u NATO i nacionalna sigurnost Republike Hrvatske“, u: *Poslovanje i sigurnost 2008.*, Zagreb: Udruga hrvatskih menadžera sigurnosti.
- Tatalović, S.; Bilandžić, M (2005.) *Osnove nacionalne sigurnosti*, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
- Tatalović, S.; Grizold, A; Cvrtila V. (2008) *Suvremene sigurnosne politike: Države i nacionalna sigurnost početkom 21. stoljeća*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- The Centre for Peace in the Balkans* (May 01, 2000), „Evidence that due to Martin Brod Tudjman wanted to go to war with NATO“, prikazano na: <http://www.balkanpeace.org/>, učitano 16. prosinca 2008.
- Večernji list* (17.8.1999.) „Hrvatski vojnici u UN-ovu školu u Irskoj“.
- Vjesnik* (29.3.1998.) „Vojna vježba „Žirje '98“.
- Vukadinović, R. (1998.) *Međunarodni politički odnosi*, Zagreb: Barbat.
- Vukadinović, R.; Vukadinović-Čehulić, L; Božinović, D. (2007.) *NATO: euroatlantska integracija*, Zagreb: Topical.
- Vukadinović, R.; Čehulić, L; Lovrić, D. (2006.) *NATO u međunarodnim odnosima*, Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Zakon o obrani*, NN broj 49/1991.
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrani*, NN broj 49/1993.
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrani*, NN broj 57/1996.
- Žunec, O. (1998.) *Rat i društvo: Ogledi iz sociologije vojske i rata*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk - Hrvatsko sociološko društvo.

CROATIAN ARMY IN INTERNATIONAL RELATIONS

Mirko Bilandžić

Summary

History and development of the Republic of Croatia and its armed forces was and is a parallel process that has its source in the war. It is also an important determinant of relations towards international environment. International Relations of Armed Forces of the Republic of Croatia are impossible to observe outside of the the role of the Croatian state in the international community. This is the framework within which it is possible to identify four phases and four forms of international relations: Patriotic War and the founding of the Croatian state and the Croatian Army; certain post-war isolation and various forms of conflict with international community; period of expansion of international cooperation of Croatia and Armed forces after 2000.; certain full integration of Croatia and the Armed Forces in the international community.

Keywords: Republic of Croatia, the Croatian Army, the international community, international relations

